

Прохоренко О.Ф., доцент кафедри
юридичного документознавства
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

СУРЖИК ЯК СОЦІОЛІНГВІСТИЧНА ПРОБЛЕМА

Про специфічну для мовної ситуації України форму побутування мови написано чимало наукових і публіцистичних статей, які характеризують його сутність та природу (О.Сербенська, А. Окара, Л. Масенко, Л. Ставицька, В.Труб, та ін.). Суржик як лінгвістичний феномен викликав неабиякий інтерес і серед зарубіжних лінгвістів. Так, проблему суржику розглядали американські вчені М.Флаєр, Л. Біланюк, А.Брацкі. У червні 2007 року в місті Ольденбург (Німеччина) відбувся перший міжнародний симпозіум, присвячений суржику та його аналогічному утворенню, яке побутує на території Білорусі, – трасянці. На цій конференції, де зустрілися вчені різних лінгвістичних шкіл, було узагальнено досвід вивчення мішаних україно-російських і білорусько-російських форм. За висловом учасника конференції М.Мозера, “щодо сучасного суржику можемо висловити впевненість, що українці починають досягати набагато кращого розуміння його структури й функціонування, ніж раніше”.

Одна з перших дослідниць суржику О. Сербенська, упорядник посібника “Антисуржик”, розвинула погляд Б. Антоненка-Давидовича на досліджувану субмову як zdegradovanу під тиском русифікації форму українського мовлення, підкресливши, крім лінгвістичного, психологічний – аспект його негативного впливу на свідомість. “Сьогодні слово “суржик”, пише О. Сербенська, – почали вживати і в ширшому розумінні – як назву zdegradovanого, ubogого духовного світу людини, її відірваності від рідного, як назву для мішанини залишків давнього, батьківського, з тим чужим, що нівелює особистість, національно-мовну свідомість. ... Скалічена мова отупляє людину, зводить її мислення до примітиву. Адже мова виражає не тільки думку. Слово стимулює свідомість, підпорядковує її собі, формує. Суржик в Україні є небезпечним і шкідливим, бо паразитує на мові, що формувалась упродовж

віків, загрожує змінити мову...”. Як соціолінгвістичний феномен суржик потребує ґрунтовного вивчення з метою створення навчальних методик, здатних заблокувати розростання й вплив цього хворобливого явища.

Аналізуючи мовну ситуацію сучасної України, Лариса Масенко зазначає, що “неповнота побутування живих форм усного мовлення – соціолектів, сленгів, аргі – в українських містах належить до найзагрозливіших для майбутнього української мови явищ”. З цього приводу Юрій Шевельов у статті “Двомовність і вульгаризми” писав: “У сучасній Україні, як здається, власні українські аргі відмерли, а інновації в сленгу позичаються майже автоматично з російської мови. Наприклад, в’язничний жаргон, навіть в українських противників радянської системи й домінації російської мови, типово “всесоюзний”. Так і в інших неросійських мовах СРСР...”. Вважаючи таку ситуацію небезпечною для розвитку мов, автор зазначає, що “жаргони й сленг є і віддавна були тим ґрунтом, звідки приходять живущі соки до даної мови, ґрунтом, де безперешкодно точиться її життя. Загальновідомо, що і сучасні романські мови постали з “вульгарної”, а не нормативної латини».

При неповноцінному функціонуванні українського слова в суспільному житті головною формою літературної мови стає писемна, що блокує рух, розвиток мови. Не підтримана постійною щоденною реалізацією в усному спілкуванні мова дедалі більше “мумізується” (Л. Масенко), замикається в собі, втрачає здатність реагувати на живу реальність. Отже такі форми побутування мови, як сленг, і жаргони необхідні для повноцінного життя кожної мови. Потрібно лише, щоб сленг і жаргони формувались у межах своєї мови.

В Японії працює понад сто інститутів мови, у багатьох країнах функціонують спеціальні державні комітети, які виробляють тактику щодо найрізноманітніших питань життя і розвитку національних мов. Нам бракує фахівців, відповідних державних структур, програм, які би уважно вивчали, відповідно прогнозували, направляли розвиток і стимулювали життя мови.

Як показали результати всеукраїнського опитування, проведеного в рамках проекту INTAS “Мовна політика в Україні: антропологічні, лінгвістичні аспекти та подальші перспективи”, кількість суржикомовних осіб прямо пропорційна кількості людей, які у повсякденному житті використовують обидві мови – українську і російську. Отже, перемінне використання в побуті двох мов – української і російської – сприяє розповсюдженню суржику.

Таким чином, важливими завданнями майбутньої мовної політики України має стати підвищення престижу української літературної мови, пошук шляхів поширення української мови серед неофіційних сфер спілкування, що стане тим поштовхом, який спонукатиме молоде покоління вибирати її як основну у спілкуванні. Ставши засобом щоденної побутової комунікації, літературна українська мова повноцінно функціонуватиме та консолідуватиме населення України.

Остафійчук Т.В., доцент кафедри психології та педагогіки навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат психологічних наук, доцент

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ У СТРУКТУРІ КВАЛІФІКАЦІЇ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Суспільно-економічні реформи та розширення сфери послуг громадянам поставили перед представниками різних професій нові завдання. Якість здійснення професійної діяльності значною мірою залежить від результативності контактів працівників з клієнтами, колегами та представниками різних установ і визначається рівнем їхньої загальної і професійної культури, готовністю до комунікативної діяльності, постійного професійного вдосконалення.

Комунікативна культура фахівців різних галузей – це складна система з множиною елементів, зв'язків та відношень, що становлять єдине ціле. Рівень культури спілкування впливає